

Næringslivets bidrag til FNs bærekraftsmål

Skal vi gripe mulighetene –
eller «business as usual»?

Forord

Norsk næringsliv kan bidra til å oppfylle FNs bærekraftsmål. Målene er ambisiøse, men dersom vi skal lykkes med denne dugnaden kreves det forsterket samspill mellom myndigheter, næringsliv og sivilsamfunn. Det må investeres enormt hvert år frem mot 2030. FN anslår at det kreves en økning på anslagsvis 2 500 milliarder kroner i investeringer i utviklingsland per år for å nå målene. Dette er nødvendig om verden skal bringes inn på et mer bærekraftig spor og sult og fattigdom utryddes. Samtidig har klimaendringene nådd et nivå som gjør at det årlig må investeres for hundrevis av milliarder USD bare for å rette opp for skadeomfanget. Sosial uro, ufred og klimaendringer forsterker mange av problemene – især for utviklingslandene.

Norske bedrifter ser positivt på invitasjonen fra myndighetene om å ta en viktigere rolle i utviklingspolitikken. Vi sitter på teknologi, kunnskap og erfaringer som er nyttige for å løse mange av de utfordringene som fattige land står overfor. Dette gjelder også klimautfordringene og behovet for å få til det globale grønne skiftet.

Det er behov for et «paradigmeskifte», men det vil ikke skje av seg selv. For bedriftene er investeringer i utviklingsland og fremvoksende økonomier forbundet med betydelig politisk og økonomisk risiko. Manglende lokale rammebetingelser må løses i fellesskap mellom næringsliv og myndigheter. Myndighetene kan spille en viktig rolle som tilrettelegger. Risikoreduserende tiltak og insentivordninger er avgjørende. Det er et stort behov for at statlige støtteordninger i større grad tilpasses de utfordringene bedriftene møter i krevende markeder utenfor OECD.

Avslutningsvis i rapporten kommer vi med en rekke anbefalinger til myndighetene.

Myndighetene må bli mer koordinerte, strategiske, innovative og tilretteleggende for bedriftene. Et langt sterkere samspill mellom myndigheter og ansvarlig næringsliv er nødvendig dersom man skal realisere bærekraftsmålene og få en mer katalytisk effekt av bistanden.

Dersom dette kommer på plass, vil det kunne utløse både forretningsmuligheter og investeringer fra norsk næringsliv. Norske bedrifter er godt posisjonert til å ta en betydelig større andel oppdrag og investeringer i krevende markeder. Det gjelder f.eks. innen det grønne skiftet, energi og ernæringsverdikjeden. Norges unike rolle som hav- og fiskerinasjon gjør at vi bør kunne ta en ledende rolle for bærekraftig utnyttelse av havressurser.

Gjennom en rekke eksempler vil vi i denne rapporten illustrere hvordan norske bedrifter allerede på en aktiv måte responderer på bærekraftsmålene. Vi vil vise hvordan de i noen tilfeller kommer forbi barrierene og i andre tilfeller mislykkes fordi rammebetingelser eller manglende insentivordninger gjør det umulig. Norsk næringsliv kan i større grad bli en samarbeidspartner i utviklingspolitikken!

Kristin Skogen Lund
Administrerende Direktør
Næringslivets Hovedorganisasjon

Innhold

1. Bakgrunn	s. 6
1.1 Hva er bærekraftmålene?	s. 6
1.2 Hva betyr bærekraftmålene for norsk næringsliv?	s. 7
1.2.1 Bærekraftmålene som et normativt ”kompass”	s. 7
1.2.2 Bærekraftmålene: Ett mulighetsrom for bedriftene	s. 8
1.2.3 Regjeringens invitasjon til norsk næringsliv	s. 10
2. Næringslivets bidrag	s. 11
2.1 Klima – bærekraftsmål	s. 13
2.2 Energi – bærekraftsmål	s. 16
2.3 Hav – bærekraftsmål	s. 21
2.4 Matsikkerhet – bærekraftsmål	s. 24
3. Barrierer	s. 27
3.1 Rammebetingelser som fungerer	s. 27
3.2 Nødvendig insentivstruktur	s. 27
3.3 Satsing på næringsutvikling	s. 28
4. NHOs anbefalinger	
4.1 Rammebetingelser	s. 30
4.2 Insentivstruktur	s. 30
	s. 30

1. Bakgrunn

1.1 Hva er bærekraftsmålene?

I 2015 lyktes myndighetene i 193 land gjennom en FN – drevet prosess som også omfattet næringsliv, sivilsamfunn og academia å bli enige om 17 overordnede bærekraftsmål for kloden og om Agenda 2030 som skal sikre oppnåelse av målene innen 2030.

For å oppfylle bærekraftsmålene er det særlig behov for innsats der utfordringene er mest akutte – i utviklingsland og fremvoksende økonomier. Det er også her de største kommersielle mulighetene åpner seg for offensive, samfunnsansvarlige norske bedrifter. Norske myndigheter inviterer norske bedrifter spesifikt til å engasjere seg sterker i disse landene og medvirke i utviklingspolitikken.

Bærekraftsmålene er en oppfordring til en global «dugnad» og skal eksempelvis utrydde all ekstrem fattigdom og sult innen 2030. Alle skal få tilgang til utdanning, alle skal få tilgang til rent vann, til helsetilbud og elektrisitet. Andre mål omhandler store globale utfordringer som arbeidsløshet og behovet for jobbskaping. Man tar spesielt opp likestilling og diskrimineringen av kvinner i utdanning, helse- og jobbsammenheng. Et eget mål peker på at ulikhet har nådd et nivå som hindrer utvikling og inkludering. Store grupper både i utviklede land og i utviklingsland opplever å bli marginalisert – «left behind» - på grunn av økonomisk stagnasjon, digitalisering og automatisering, samt arbeidsinnvandring.

Blant bærekraftsmålene finnes også et tydelig mål knyttet til klima (mål nr. 13). Her tas det til orde for en forsterket global innsats for å sikre at Paris-avtalen gjennomføres. Klimaendringene rammer både fattige og utviklede land. Kostnadene ekstremværet påfører oss, er nå dramatiske, og det blir mer og mer åpenbart at det må satses enormt på å redusere klimarisikoen og rette opp skadene, ref. orkanene i USA høsten 2017 der de første anslag viser at kostnadene kan beløpe seg til 250 milliarder USD. Nødvendig omstilling til grønt skifte må stimuleres og støtte må ytes slik at også fattige land kan oppmuntres til å velge eksempelvis energiløsninger som ikke binder dem opp til fossile løsninger. Stortingsmelding 24 (2016-2017) *Felles ansvar for felles fremtid* handler i stor grad om hvordan bærekraftsmålene skal implementeres. Her fremhever også regjeringen viktigheten av klima og miljø som en sentral forutsetning for å nå målet om fattigdomsreduksjon.

Et nytt viktig bærekraftsmål er knyttet til hav og marine ressurser. Verden må samarbeide på en helt annen måte enn hittil for å sikre at ikke livet i havet ødelegges. Plasten som hoper seg opp, illustrerer behovet. OECD anslår at vekst innen havnæringer vil kunne vokse raskere enn resten av den globale økonomien som helhet fram mot 2030¹. Men dette forutsetter en bærekraftig forvaltning av havet.

Et eget bærekraftsmål adresserer viktigheten av godt styresett, av fungerende rettssystem og av sterke, uavhengige institusjoner. Menneskerettigheter skal ivaretas. Dette handler om behovet for anstendighet og ansvarlighet i forretningsdriften. Et eget mål, (8), omhandler anstendig arbeid og arbeidstakerrettigheter. Dette er spesielt relevant for bedriftene og NHO som ønsker å medvirke og synliggjøre den «norske modellen» på dette området. Transparens og kampen mot korrupsjon må styrkes fordi dette vil medvirke til å skape nødvendig økonomisk og politisk forutsigbarhet. Uten et rimelig velfungerende samfunn omkring seg, vil ikke bedriftene fungere heller.

Norske selskaper rapporterer på bærekraftsmålene, i tråd med Regnskapsloven §3-3c som pålegger store foretak å redegjøre for sitt samfunnsansvar. KPMG utfører jevnlig en internasjonal undersøkelse på samfunnsansvar ge-

nerelt, og bærekraftsmålene ble spesifikt dekket i 2017 rapporten. Undersøkelsen viser at norske bedrifter går foran: hele 89% av norske selskaper rapporterer på bærekraft og samfunnsansvar, mot 75% av selskapene for øvrig i den globale undersøkelsen.²

Bærekraftsmålene er globale, og skal iverksettes både hjemme i Norge og i utlandet. Samtidig er det åpenbart mest krevende å gjennomføre nødvendige tiltak i fattige utviklingsland, både med tanke på teknologi, kompetanse og investeringer. Det er derfor viktig at det tilrettelegges for dette. Denne rapporten omhandler primært hvordan næringslivet i Norge kan bidra til måloppnåelsen i utviklingsland og fremvoksende økonomier dersom forholdene legges til rette for det.

For at bærekraftsmålene skal nås må man etablere nye partnerskap med private og institusjonelle investorer. FN-konferansen i 2015 i Addis Abeba om finansiering av bærekraftsmålene, slo tydelig fast at næringslivet er helt avgjørende for å få den nødvendige oppskaleringen av investeringer. Offentlig bistand kan ikke alene svare på utfordringene. Den relative andelen av offentlig bistand i kapitaltilgangen til utviklingsland er raskt nedadgående. Bistand må derfor brukes «katalytisk» - tilretteleggende - for å utløse privat kapital, vekst og sysselsetting. Bare da kan man få «billions of USD» til å bli «trillions». Ni av ti jobber i utviklingsland er i privat sektor, og det er her veksten må skje dersom de nødvendige 600 millioner nye jobbene skal kunne skapes innen 2030.

1.2 Hva betyr bærekraftsmålene for norsk næringsliv?

1.2.1 Bærekraftsmålene som et normativt "kompass"
Bærekraftsmålene er et nyttig «kompass» for både myndigheter og næringsliv. De ambisiøse målene skal bidra til en mer bærekraftig kurs for kloden. Næringslivet ser betydningen av dette og er innstilt på å medvirke. Allerede har tusenvis av internasjonale bedriftsledere erklært sin klare tilslutning til dette.³

KPMGs bærekraftsrapport viser at FNs bærekraftsmål er blitt tatt godt imot av selskaper verden over: Hele 43% av de internasjonale selskapene som er dekket av under-

1. OECD (2016), *The Ocean Economy in 2030*, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264251724-en>

2. KPMG (2018): *Bærekraftsrapportering - norsk bærekraftsrapportering i et internasjonalt perspektiv* <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/no/pdf/2018/norsk-baerekraftsrapportering-i-et-internasjonalt-perspektiv.pdf>

3. Se for eksempel <http://www.businessworthy.org/>, <https://www.unglobalcompact.org/> og <http://www.un.org/sustainabledevelopment>.

søkelsen knytter sin strategi og aktivitet opp mot bærekraftsmålene. Flere ledende norske bedrifter uttrykker også sin fulle støtte til målene og har integrert målene i sine forretningsstrategier. Yara har f.eks. bidratt aktivt inn i utarbeidelsen av FN-rapporten ”*Better business – better World*” (2017) der en rekke internasjonale bedrifter understreker sitt samfunnsansvar, samtidig som de ser forretningsmuligheter i et bærekraftsperspektiv. DNV-GLs rapport «*Future of Spaceship earth*» (2016) viser at vi gjør fremskritt på noen områder, men det kreves mer for å oppnå målene vi har satt oss. Oppskalering er et hovedpoeng, ikke minst hva gjelder innsats i utviklingsland og fremvoksende markeder.

Bedriftene er opptatt av at den «orden» som har eksistert i internasjonal handel er under press. Vi ser sterkere proteksjonistiske strømninger og tilsidesettelse av inngåtte handelsavtaler. Små land som Norge er helt avhengig av at man har internasjonale kjøperegler som etterleves også av de større nasjonene. Tilsvarende gjelder klimautfordringene. «Klimarisiko» er blitt en realitet og senest under World Business Forum i davos 2018 ble dette beskrevet som den største risikoen fremover også for næringslivet, og sterkere felles innsats kreves. Økende ulikhet fører til politisk ustabilitet og sosial uro. Bedriftene ses som eksponenter for både globalisering og for stadige strukturelle endringer. Tilliten mellom næringslivsledere og befolkning er i mange land svekket.

Norske bedrifter tar ansvar. De er vant med å forholde seg til tydelige forventninger knyttet til samfunnsansvar, og ser ikke dette som en trussel. Snarere tvert imot. De opplever at ansvarlighet blir et konkurransefortrinn. De ønsker at flere selskaper i andre land skal føle det samme ansvar for bærekraft og anstendig forretningsvirksomhet. Bedriftene ser at dysfunksjonelle samfunn ikke gir mulighet til å utvikle bærekraftig forretningsvirksomhet. Ved å inkorporere bærekraftsmålene i egen strategi, så kan de sikre sin forretningsvirksomhet.

Ansvarlige private investeringer er blant de viktigste finansielle virkemidlene for å redusere fattigdommen, foruten de mer spesifikke enkeltmålene. Det er investeringer som skaper jobbene.

1.2.2 Bærekraftsmålene: Et mulighetsrom for bedriftene

En viktig grunn til at bedriftene ser positivt på bærekraftsmålene er at dersom de ambisiøse målene skal nås innen 2030, så må det satses i et helt annet omfang enn hva verden hittil har sett. Dagens investeringsnivå må mangedobles. Veier, jernbaner, havner og flyplasser må utbygges. Og investeringene for å frembringe elektrisitet til den milliarder som fortsatt er uten tilgang, vil alene beløpe seg til mange hundre milliarder dollar per år. Halvparten av finansieringen må komme fra privat sektor.

Dette er et mulighetsrom for norsk næringsliv. UN Global Compact – og DNV-GLs ”*Global Opportunity*” rapport 2018⁴ viser tydelig at etterspørselen er økende. Det globale markedet innen e-læring eksempelvis anslått til 586 mrd. dollar i 2021. Markedet innen kunstig intelligens anslås til å nå om lag 16 mrd. dollar i 2022. Og det forventes at Afrika vil kunne ha en voldsom utvikling innen block-chain teknologi som vil kunne muliggjøre desentralisering av en rekke viktige tjenester innen energi og finans. Innovative løsninger innen vannteknologi, digitalisering og automatisering, samt energi, forventes å øke. Dette er områder der mange norske bedrifter er godt posisjonerte, og vil kunne levere gode løsninger med samfunnsmessige positive effekter.

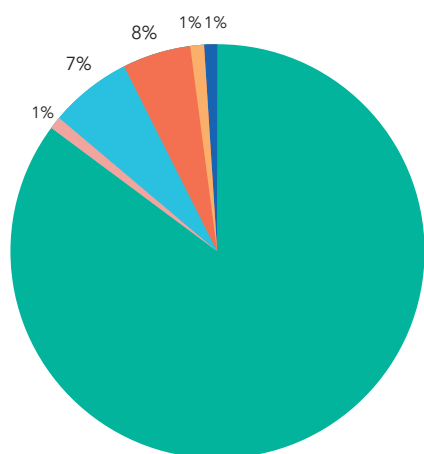
Mulighetene som gjennomføringen av bærekraftsmålene skaper bør også ses som en viktig plattform for å diversifisere norsk økonomi. Det er her mange av de største vekstmarkedene vil befinne seg i de neste tiårene. Dette gjenspeiles allerede i de endringene man ser i norsk fastlandseksport. Mens man i 1990 stort sett eksporterte til Europa (83%), har denne andelen blitt redusert, og eksport til Asia (18%) og Afrika (4%) har økt. Norske bedrifter orienterer seg således i økende grad mot nye markeder og denne trenden forventes å fortsette og forsterkes.

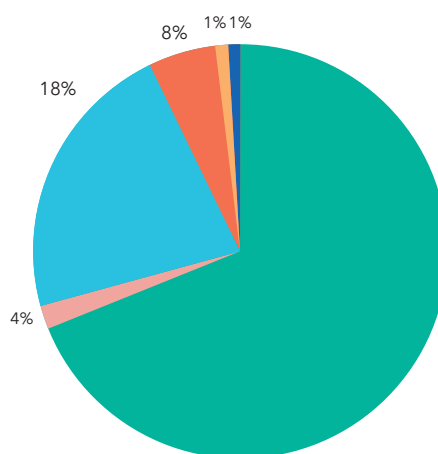
4. <http://www.globalopportunitynetwork.org/>

Fastlandseksport 1990

Fastlandseksport 2016

Europa
Afrika
Asia
Sør-Amerika
Nord- og Mellom-Amerika
Oseania

*Kilde: Regjeringens strategi for eksport og internasjonali-
sering (Nærings- og fiskeridepartementet, 2017)*

Paradokset i dag er at samtidig som det er et enormt behov for økte investeringer, har investeringskurven til utviklingsland flatet ut de siste par årene – og gått ned i Afrika sør for Sahara.⁵ Dette skyldes blant annet fall i råvarepriser, men også høy grad av politisk og økonomisk usikkerhet knyttet til det å investere. Mangel på transparen- og høyt korrupsjonsnivå gjør det svært risikofylt å satse, også omdømmemessig. Ofte opplever en bedrift å stå helt alene om problemer skulle oppstå knyttet til korrupsjon eller brudd på menneskerettigheter. Dette siste medvirker til at mange norske bedrifter kvier seg for å satse i krevende markeder.

1.2.3 Regjeringens invitasjon til norsk næringsliv

Norske myndigheter har vært sentrale i prosessen med å få på plass de nye bærekraftsmålene. Statsminister Erna Solberg har også siden 2015 vært med å lede arbeidet for å sikre oppfølgingen i FN. Regjeringen ser på målene som styrende for hvordan utviklingspolitikken og klimapolitikken bør innrettes fremover. Det ble derfor laget en egen Stortingsmelding om bærekraftsmålene, *Meld. St. 24 (2016-17) Felles ansvar for felles framtid*. Også Stortingsmeldingen *Meld. St. 35 (2014-2015) Sammen om jobben*, vektlegger et tydelig ønske om forsterket samspill med norsk næringsliv i utviklingspolitikken.

Satsing på næringsutvikling løftes frem som et prioritert område, og det skisseres en rekke nye tiltak for å stimulere bedriftene til å engasjere seg. Sist, men ikke minst, understreker regjeringserklæringen, Jeløya-plattformen⁶, at regjeringen skal legge FNs bærekraftsmål til grunn. Her fremheves det blant annet at offentlig bistand skal bidra til næringsutvikling og jobbskaping i lavinntektsland, og at regjeringen skal tilrettelegge for at norsk næringsliv i større grad kan bli en samarbeidspartner i utviklingspolitikken.

5. UNCTAD, *World Investment Report 2017*

6. <https://hoyre.no/aktuelt/nyheter/2018/enighet-om-blaagronn-regjeringsplattform/>

Basecamp Explorer Kenya - bærekraftig turisme i sårbart område: Hvordan skalere opp?

Basecamp Explorer Kenya (BCEK) er en del av Basecamp Group - hvor også Basecamp Explorer Foundation inngår. BCEK er en turisme bedrift som vektlegger bærekraftig, ansvarlig drift ved sine destinasjoner. BCEK ønsker å håndtere de miljømessige og sosiale utfordringer som møter virksomheten i det sårbare Masai Mara økosystemet i Kenya. Vi leverer i dag på 14 av de 17 bærekraftsmålene, kun nr. 2, 14 og 16 er utenfor virksomhetens rekkevidde per definisjon. BCEK var avgjørende i prosessen med å etablere pilotvirksomheten Mara Naboisho Wildlife Conservancy, og er i dag den største investoren i området. Naboisho ble tildelt prisen som beste styrte reservat for bevaring av ville dyr i Afrika av Responsible Tourism Africa i 2016.

Vårt arbeid bidrar til å fremme bærekraftig turisme i verdens mest kjente villdyrsområde - Masai Mara - Serengeti økosystemet. Området er av kritisk betydning for å bevare de ikoniske største dyrene på kloden, arter som i dag er delvis truet og raskt synkende i antall. Vår modell for bevaring har levert - og vil fortsette - å levere veldokumenterte viktige utviklingseffekter for de lokale Masai - samfunnene og andre interessenter. Bevaring og bærekraftig utvikling av dette kritisk viktige økosystemet har høy global oppmerksomhet, herunder også beskrevet i FNs bærekraftsmål.

I tillegg til å etablere bærekraftige lokalsamfunn i Mara Naboisho, så driver BCEK omfattende skogplanting. 80.000 lokalt tilpassede trær er plantet, og vi ønsker å skalere dette opp med ytterligere 250 000 trær inne utgangen av 2019. Trærne som er plantet under Base Camp skogplantingsaksjon har medvirket til å skape en autentisk skog langs Talek River som allerede tjener som tilholdssted for mer enn 304 ulke fuglearter og en rekke dyr.

Basecamp Explorer Kenya klarer i dag allerede å operere på CO2 - positiv måte. Vi planlegger at vi innen 2019 også vil være CO2 positive inkludert alle våre gjesters internasjonale flyreiser.

BCEKs innsats i Kenya har gjort seg så positivt bemerket at selskapet har mottatt en rekke anerkjennelser og priser. I 2017 fikk selskapet The Green Apple Awards, som den ledende globale aktøren på miljøområdet innen vår industri. (<http://www.greenworldawards.com/>)

Som en ansvarlig reiselivsoperatør, engasjerer også Basecamp seg til beste for lokalsamfunnene i nærområdet. Vi håndterer avfall og resirkulerer det som er mulig og skaper dermed også jobber samtidig som vi beskytter miljøet.

Basecamp iverksetter bevisst aktiviteter som kan bidra til positive lokale ringvirkninger. Vi styrker kvinnens situasjon og når ut til 160 lokale Masai kvinner som deltar i håndverksproduksjon som selges ved destinasjonene. Vi støtter også aktivt opp om yrkesopplæringsprosjekter og har så langt bidratt til at 200 studenter har tatt sine eksamener ved Koiyaki Guiding School, hvorav 20% er jenter.

Gitt finansiering, i ett samarbeid mellom offentlig støtte og privat kapital, er det absolutt mulig for BCEK å skalere opp virksomheten vesentlig. Dette kan skje på en kostnadseffektiv måte som ytterligere bidrar til å bevare det unike økosystemet og styrke Maasai samfunnet.

2. Næringslivets bidrag

Norske bedrifter kan bidra til å løse utfordringene lokalt. Men satsing på bærekraftsmålene kan også være en viktig drivkraft for å diversifisere norsk næringsliv. Vi kan ikke vente å ha samme drahjelp som tidligere av oljerelatert virksomhet. Ledig kapasitet og spisskompetanse må i større grad rettes inn mot utviklingsland og fremvoksende økonomier. Et åpenbart fortrinn for Norge er at flere av de viktigste innsatsområdene blant bærekraftsmålene, er «skreddersydd» for norsk næringsliv.

Norske bedrifter kan bidra med kompetanse og teknologi som vil styrke både kvalitet og leveranser innen utviklingspolitikken og det vil bidra til å oppfylle bærekraftsmålene. Et godt eksempel på hvordan en bedrift kan bidra til vekst og utvikling i utviklingsland, er Telenor som gjennom sin virksomhet virkelig bidrar til verdiskaping, skatteinntekter og nye arbeidsplasser. I følge en rapport fra KPMG (se boks) har Telenors virksomhet i utlandet, herunder utviklingsland som Bangladesh og Myanmar, skapt 1,2 mill. jobber, mens skatteinngangen fra selskapets virksomhet i 2015 var på 11,7 mrd. dollar. I tillegg har millioner av mennesker fått tilgang på finansielle tjenester via mobil, hvilket igjen gir enorme ringvirkninger for fattige mennesker. Dette viser tydelig hvilken kraft og potensielle utviklingseffekter som næringslivet kan bidra med når man får utløst det kommersielle potensialet.

Fig. 2: Noen utviklingseffekter av Telenors drift i 13 markeder ⁷

- 20,3 mrd. dollar i omsetting
- 1,2 millioner arbeidsplasser skapt
- 3,2 mrd. dollar i investeringer
- 11,7 mrd. dollar betalt i skatter og avgifter til vertslandene
- 11,8 millioner brukere har tilgang til finansielle tjenester via mobil
- 13.000 kvinner ble ansatt hos Telenor i 2015
- 2,1 millioner ansatte hos underleverandører nyter godt av Telenors høye standarder til anstendige arbeidsforhold

Kilde: KPMG (2016): Telenor's Global Impact – A quantification of Telenor's Impact on the Economy and Society

I denne sammenhengen er det relevant å vise til hvordan både Sverige og Danmark vektlegger involvering av sitt eget næringsliv. I Sveriges eksportstrategi fra 2015 fokuseres det spesielt på å styrke samordningen mellom næringsfremme og bistand. På sikt kan dette foruten å gi ønskede utviklingseffekter, også skape bærekraftige handelsrelasjoner som vil tjene svenske eksportinteresser. Det vektlegges også at regjeringen aktivt vil jobbe for at svenske bedrifter kan levere flere tjenester inn mot FN-systemet, ettersom Sverige er en stor bidragsyter.⁸

Danmark er på sin side tydelig på at dansk næringsliv er en viktig partner for å oppnå bærekraftsmålene, og myndighetene ønsker større grad av involvering av danske bedrifter i utviklingsland. Ulike virkemidler har blitt etablert for å bidra til dette, som f.eks. "Danida Business Explorer" som gir støtte til før-prosjektfasen for danske bedrifter, samt "Danida Business Finance" som bidrar med risikodeling og finansieringsløsninger innen infrastruktur.⁹ Danmark har også en klar strategi opp mot de multilaterale utviklingsbankene, og har utnevnt egne multilaterale rådgivere for å fremme danske interesser.¹⁰

Mange norske bedrifter er allerede er i ferd med å integrere bærekraftsmålene i sine forretningsstrategier, især knyttet til målsettingene innen klima, energi, hav og matsikkerhet. Norsk næringsliv besitter anerkjent spisskompetanse innenfor disse områdene, og dette skaper en gylden mulighet for å mobilisere til et større engasjement. En aktiv tilrettelegging fra det offentlige vil kunne skape muligheter for oppskalering.

I resten av dette kapitlet presenterer vi fire av bærekraftsmålene: klima, energi, hav og matsikkerhet. Dette er områder der norske bedrifter har kompetanse og erfaring. Dette er kun ment som eksempler. Det er selvsagt også bedrifter som jobber opp mot de andre bærekraftsmålene.

7. Bangladesh, Bulgaria, Danmark, Ungarn, India, Malaysia, Montenegro, Myanmar, Norge, Pakistan, Serbia, Sverige og Thailand.

8. Regeringskansliet (2015): *Sveriges exportstrategi*

9. Regeringen (2017): *Regeringens strategi for eksportfremme og økonomisk diplomati*

10. DANIDA (2017): *The World 2030*

Telenors arbeid med FNs bærekraftsmål - Mål 10: Mindre ulikhet

Vi lever i en verden preget av ulikhet. Gapet mellom de som har, og de som ikke har, øker - til tross for store teknologiske fremskritt ser vi at gevinsten ofte ikke blir jevnt fordelt.

Bærekraft står sentralt i Telenors virksomhet. Vi jobber i samsvar med FNs bærekraftsmål og vi har et særskilt fokus på å bidra til å oppfylle mål 10 om Mindre ulikhet. Dette målet er innarbeidet i vår forretningsstrategi og er forankret på tvers i konsernet.

Sentralt i dette er utviklingen av nye anvendelsesområder for digital teknologi. Vårt utgangspunkt er at en rekke nøkkeltjenester i samfunnet kan leveres langt mer kostnadseffektivt, og med større stabilitet, om de er bygget på digitale plattformer. Mobiltelefonen er i dag allemannseie og mange tjenester vil få langt større rekkevidde dersom telefonen blir en del av infrastrukturen. Finansielle tjenester blir fysisk og økonomisk tilgjengelig for et langt større publikum om de leveres via mobil. Nettilgang fra Telenor skaper samhandling, læring, deltagelse og vekst, både sosialt og økonomisk. Studier viser at kvinner ofte har særlig stort utbytte av å få tilgang til nettet. Det sosiale nettverket utvides og næringsveier åpnes. Bønder i mange land mottar viktig innsikt i hvordan de kan øke sin produksjon og få tilgang til markedet gjennom nye kanaler.

Telenor arbeider langs to akser: Vi søker å bidra til høyere standarder og vi søker å utvide tilgangen til våre tjenester. Vårt arbeid langs begge disse aksene er forankret i FNs bærekraftsmål 10 Mindre ulikhet. Dette målet er også

nært knyttet til vårt arbeid med å skape større trygghet for barn på nett, og det står sentralt i våre prosjekter der vi bruker digital teknologi for å sørge for at langt flere barn registreres ved fødsel.

Som et ansvarlig selskap erkjenner vi at utvidet tilgang til våre tjenester ikke alltid samsvarer med målet om Mindre ulikhet. Særskilt årvåkenhet og proaktive tiltak kan være nødvendig for å beskytte sårbare grupper eller bistå dem med å få fullt utbytte av tilgjengelige ressurser på nett.

Vi har satt konkrete mål for vår innsats på disse feltene. Målet er å hjelpe sårbare grupper i våre markeder med å tilegne seg den kompetansen og de evnene de trenger for å mestre en digital fremtid. Innen 2020 skal vi legge til rette for at syv millioner mennesker blir registrert og vi vil sørge for at fire millioner barn mottar opplæring i nettsikkerhet.

I alt vårt arbeid med bærekraft er vi avhengig av å ha sterke partnere. Disse partnerne finner vi på myndighets-siden, i næringslivet og blant organisasjoner som har viktig innsikt i de utfordringene vi står overfor. Partnerskap er en forutsetning for vekst og gjensidig verdiskaping, både for næringslivet og for samfunnet generelt.

I Telenor mener vi at målet om en verden med mindre ulikhet er viktig, ikke minst fordi utviklingen på dette området ikke trekker i riktig retning. Mindre ulikhet vil være positivt både for Telenors virksomhet og for de mange som i dag benytter våre tjenester.

2.1 Klima - bærekraftsmål nr. 13

Klimautfordringene er universelle, de må løses i alle land og det er internasjonalt akseptert at de utviklede land må bidra til å demme opp for konsekvensene i fattige, sårbare stater. Derfor er det eksempelvis enighet om et stort grønt fond under FNs klimakonvensjon (UNFCCC) med intensjonen om å tilføre fondet 100 mrd. dollar årlig fra og med 2020. Norge har til nå bidratt med 1,6 mrd. kroner, med en intensjon om å fordoble støtten fra 2020.¹¹ Norges politiske vilje til å satse på klima er prisverdig, slik som Klima- og skogprosjektet der Norge allerede har bidratt med om lag 20 mrd. kroner for å bevare skog i særlig sårbare land.

Norske myndigheter og norske bedrifter er også i full gang med å implementere tiltak som kan påskynde det grønne skiftet i Norge. Norge har påtatt seg strenge forpliktelser som kutt i CO₂ utslipp med 40 % innen 2030, og det investeres og satses sterkt på en rekke områder. Klimamålet og understrekningen av at det grønne skiftet må skje raskt, passer godt med norske prioriteringer. Vi er nasjonalt i ferd med å utvikle spennende løsninger som i høyeste grad bør internasjonaleses, og nye markeder i utviklingsland og fremvoksende økonomier er derfor interessante. Mange av de løsningene som utvikles i Norge har betydelig overføringsverdi til andre land, ikke minst utviklingsland og fremvoksende økonomier.

Klima er avgjørende for fremtidig utviklingspolitikk, men også for norske bedrifter.

Et godt eksempel på dette er Statoils nye Veikart for klima, som setter konkrete mål for reduksjoner av utslipp, energieffektivisering og vekst innen fornybar- og lavkarbon teknologiløsninger. Statoil anslår at innen 2030 vil så mye som 15-20% av selskapets investeringer være innenfor fornybar- og lavkarbon løsninger, og planlegger å avsette 25% av sine forskningsmidler inn mot dette innen 2020.¹²

---

11. Se <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/klimafond/id2465040/>

12. Se <https://www.statoil.com/en/news/2030-climate-roadmap.html>

Hydro: Fremtiden tilhører bærekraftige virksomheter

Som et globalt aluminiumselskap med mer enn hundre års erfaring med fornybar energiproduksjon, teknologiutvikling og fremtidsrettede partnerskap, ser Hydro det som en forpliktelse å styrke livskraften til våre kunder og samfunnene vi er en del av. Vi vil gjøre aluminium til en del av løsningen for å bidra til vekst og velstand innenfor miljøets og klimaets tålegrenser.

Hydro ser på bærekraft både som en del av vår eksistensberettigelse og som avgjørende for vår fremtidige konkurranseevne. FNs bærekraftsmål er et viktig globalt rammeverk for vår strategi, forretningsplanlegging og fremtidige utvikling. Vi rapporterer årlig om vår innvirkning på alle bærekraftsmålene, men arbeider strategisk med utvalgte mål som er spesielt relevante for vår bransje og hvor vår innsats kan ha størst effekt.

Forbedre vårt eget fotavtrykk

For å maksimere fordelene ved aluminium, må vi minimere fotavtrykket ved å produsere det. Med det klare målet om å bli karbonnøytralt i et livsløpsperspektiv innen 2020, har Hydro en av de mest ambisiøse klimastrategier i den globale metall- og gruveindustrien. Teknologipiloten ved Karmøy vil verifisere verdens mest energi- og klimaeffektive produksjonsteknologi for primæraluminium. Vi vrir produktporteføljen mot anvendelser der aluminium kan bidra til å spare klimagassutslipp i bruksfasen og satser på resirkulering for å virkeliggjøre den sirkulære økonomien. I 2017 lanserte vi to nye produkter hvor vi tilbyr aluminium med det laveste, sertifiserte karbonfotavtrykket i verden (Hydro 4.0) og det høyeste resirkulerte innholdet (Hydro 75R).

Utgjøre en positiv forskjell

Hydro ønsker å utgjøre en positiv forskjell gjennom å styrke våre forretningspartnere og lokalsamfunnene vi er en del av. For å gjøre dette målretter vi innsatsen mot de grunnleggende driverne for langsiktig utvikling. I tråd med forventninger og behov blant våre interessenter, og

gjennom solide partnerskap, tar vi sikte på: Å bidra til kvalitetsutdanning i våre lokalsamfunn; å fremme anstendige arbeidsvilkår gjennom verdikjeden; å fremme økonomisk vekst i våre lokalsamfunn; og å styrke lokalsamfunn og institusjoner gjennom kapasitetsbygging for menneskerettigheter og godt styresett. Hydro har støttet flere utdanningsprogrammer i Brasil, inkludert Forskningskonsortiet for biodiversitet Brasil-Norge (BRC) som engasjerer studenter og forskningsmiljøer i arbeidet med skogrehabilitering og biologisk mangfold.

Frembringe innovasjon

I Hydro bruker vi vår kjernekompetanse til å utvikle løsninger på problemer og utfordringer i samfunnene vi er en del av. Vi ønsker å fremme aluminium som en byggestein for lavutslippssamfunnet og den sirkulære økonomien. For eksempel dekker Hydro en voksende etterspørsel fra bilindustrien etter lette karosseriløsninger, og har nylig bidratt til utviklingen av en helt ny «Black Cab» med mulighet til å kjøre uten utslipp i samarbeid med London Electric Vehicle Company (LEVC). Hydro bidro nylig til IKEAs utvikling av en ny type sofa som er designet for fleksibel bruk, med resirkulering og gjenbruk i tankene.

Suksesskriterier

For å oppnå bærekraftsmålene krever det blant annet følgende:

- Fortsette å se på bærekraft som en integrert del av strategi- og forretningsutvikling og daglig drift.
- Ha et langsiktig perspektiv på satsinger og investeringer.
- Samarbeide med og engasjere relevante interessenter og delta aktivt i partnerskap med andre selskaper, myndigheter og sivilsamfunn.

Senter for bioenergi /Stiftelsen Energy Farm International – Mål 7: Energi for alle

Energigården AS er en pådriver for utvikling og bruk av moderne bioenergi, og har siden oppstarten i 1991 bidratt til eller deltatt i etablering av en rekke bioenergi-bedrifter i små- og mellomstor skala.

Bioenergi står i dag for vel 60% av Europas produksjon og bruk av fornybar energi i det samlede varme-, kraft- og transportmarkedet (mens vannkraft utgjør ca 20% og sol- og vind samlet ca. 15%) Globalt er omkring 75% av den fornybare energien i sluttbruk biomassebasert.

Energigården har gjennom årene hatt et omfattende samarbeid med universiteter, høyskoler og forskningsinstitusjoner som bruker Energigårdens anlegg og personell i sine undervisnings- og forskningsaktiviteter.

I 2014 etablerte Energigården og indiske The Energy and Resources Institute (TERI) The Energy Farm International Foundation (EFIF). EFIF's mål er å bygge opp kommersielt bærekraftige småskala bedrifter for produksjon, bruk og salg av bio- og solenergi i utviklingsland og fremvoksende økonomier og samtidig skape kunnskaps- og møteplasser for moderne, bærekraftig bruk av biomasse.

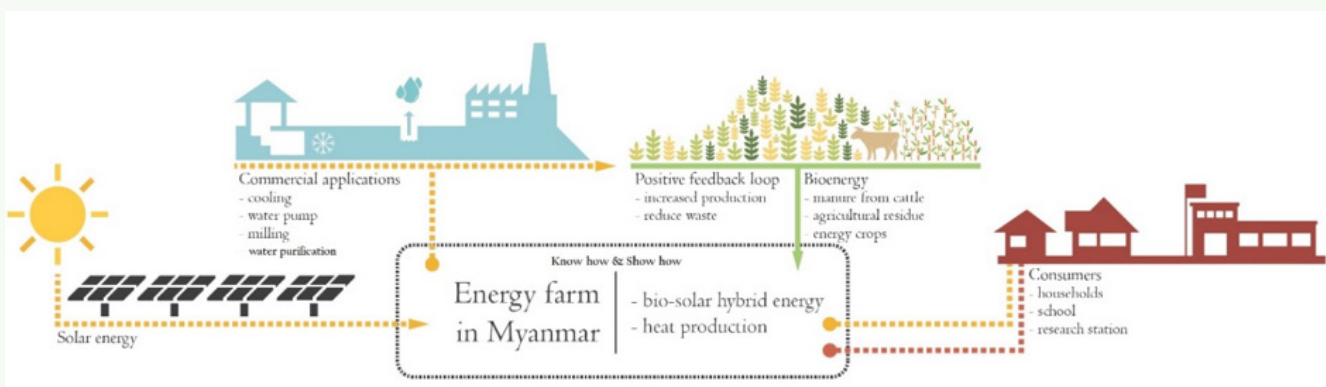
EFIF etablerte i 2015 med støtte fra UD den første energigården utenfor Norge i Ukraina. Senteret benytter i første rekke biomasse fra brakklagte jordbruksarealer og dårlig utnyttet skog til produksjon av biovarme som erstatning for naturgass fra Russland.

EFIF vektlegger kunnskapsformidling, øvelser og demonstrasjon som en integrert del av sin modell, samtidig som det etableres markedsplasser for leverandører og kunder av små- og mellomskala energiløsninger.

Det er avgjørende at de lokale biomasseressursene utnyttes på en mer effektiv og bærekraftig måte enn i dag. Bioenergi kan i kombinasjon med sol bedre dekke et samlet effekt- og energibehov til alle døgnets tider gjennom hele året. Figuren under illustrerer hvordan nye bio/sol-teknologier basert på lokale ressurser kan gi enklere tilgang på energi og mer effektiv bruk av biomasseressurser.

Det er i dag krevende å finne offentlige, norske programmer f.eks. i Norad-systemet som kan avlaste for den risiko en liten, innovativ bedrift som Energigården møter de første 3-5 årene for å skape kommersielt bærekraftig drift på et energigårds-senter samtidig som den nødvendige og viktige lav profitt delen som kunnskaps-, øvelses- og møteplassen utgjør søkes realisert. Energigården ønsker derfor en utvidet tilskuddsordning som kan bistå med å pilotere relevante prosjekter og avlaste for oppstartskostnader.

Energigården legger opp til et aktivt samarbeid med andre norske virksomheter med betalingsvevne på de steder sentre etableres. Et eksempel er Myanmar, der dieselgeneratorer i hovedsak benyttes til drift av telemaster i off grid områder. Energigården har presentert Telenor modeller for hvordan lokale energigårder kan forsyne teletårnene med en kombinasjon av bio- og solenergi som sikrer konkurransedyktig, stabil leveranse av kraft uten store batterier. En betydelig del av sentrenes energiproduksjon forutsettes å gå til nærliggende husholdninger, skoler, agroindustri etc.

2.2 Energi - bærekraftsmål nr. 7

Energi er et av Norges viktigste fortrinn. Vi er en stor olje- og gassprodusent, og vi har en enestående verdensledende leverandørindustri. Det vil i årene fremover være en rekke utviklingsland som vil ønske å ta i bruk sine fossile ressurser. Blant annet har Tanzania og Mosambik gjort noen av verdens største funn av naturgass offshore, delvis ved hjelp av norske selskaper. Begge disse landene ønsker i likhet med Norge, å dra nytte av disse ressursene til å skape arbeidsplasser og utvikling. Norge har allerede bidratt mye i disse landene til å styrke offentlig forvaltning gjennom Olje for Utvikling (OfU). Her har også norske selskaper en god mulighet til å bidra til en bærekraftig utnyttning av disse ressursene. Statoils mulige utvikling av et landbasert LNG anlegg fra Rovuma bassenget har potensial til å bidra med så mye som 2% til Tanzanias årlige økonomiske vekst.¹³

Vår evne til å forvalte energiressursene på en bærekraftig måte, gjør Norge til en ettertraktet samarbeidspartner. Kompetanseoverføring av norske erfaringer gjennom programmer som OfU og Ren Energi satsingen bidrar til å styrke omdømmet til norske bedrifter, spesielt innen fornybar energi.

I de seneste årene har oppmerksomheten dreid mer over mot fornybar energi der vi også har bygd opp anerkjent kompetanse. Vi er teknologiledende på flere områder: hav-vind, vannkraft – herunder små- og mikrokraftverk, vi har spennende bedrifter innen solenergi og vi har virksomheter innen bioenergi. Vi produserer 97% av vårt elforbruk ved hjelp av vannkraft, noe som har muliggjort utviklingen av en verdensledende energiintensiv industri, spesielt metallurgisk industri.

På det sterkt voksende fornybarmarkedet er imidlertid klyngen av norske bedrifter svakt representert i forhold til potensialet og den kompetanse og teknologi de representerer. Det gjelder særlig i utviklingsland og fremvoksende økonomier der markedspotensialet er raskt voksende. Til sammenligning eksporterer Danmark per i dag varer og tjenester innen dette segmentet for 71 mrd. danske kroner, og de har nylig lansert en strategi med siktemål å øke eksporten til 200 mrd. kroner innen 2030.¹⁴ Prioriterte markeder er blant annet India, Etiopia, Kina, Mexico, Sør-Afrika og Vietnam.

---

13. <https://www.reuters.com/article/tanzania-gas/final-investment-decision-on-tanzania-lng-plant-still-5-yrs-away-statoil-idUSL4N1DH4D6>

14. Danmarks Energi-, Forsynings og Klimaministeriet (2015): *Eksportstrategi for energiområdet*

Viking Heat Engines – Mål: Energi for alle. Barrierer for en liten bedrift.

Om Viking Heat Engines:

Viking Heat Engines AS ble etablert i 2009. Selskapet er et rendyrket miljøteknologiselskap. Selskapet har to hovedprodukter CraftEngine (CE) og HeatBooster (HB). CE er en maskin som produserer strøm fra varme, mens HB er en varmepumpe som løfter lavgradig temperatur (50-100) til høyverdig temperatur (100-160 grader). Kildene er for eksempel eksosgass fra generator sett, varme fra forbrenning av biomasseavfall og søppel og spillvarme fra industrien.

Pr. i dag har selskapet 29 ansatte. Selskapet er i en tidlig kommersialiseringsfase. Det har vært "fundet" vesentlig av private investorer med unntak av lån fra Innovasjon Norge og SkatteFunn.

Utfordringer:

Gjennom to eksempler illustreres hvor vi mener myndighetene kunne bidratt mer.

Eksempel 1)

Høsten 2017 drev flere orkaner inn over de Karibiske øyene. Øynasjoner ble revet i filler. Vi så et hav av søppel, ødelagte strømnett, men ikke minst mennesker som mistet sine hjem. Viking Heat Engines kunne tilby en løsning som omsatte denne søppelen til varme og strøm. Vi kunne hjulpet øysamfunnene som var utradert, dersom vi hadde fått tilgang til nødvendige oppstartsmidler.

Eksempel 2)

I 2017 undertegnet vi en kontrakt med et strømselskap i Columbia. Våre maskiner ville redusert forbruk av fossilt brensel samt redusert utslipp av CO₂. I tillegg ville vårt salg økt vekstmulighetene for en mellomstor bedrift, bidratt til økt antall arbeidsplasser og gitt forutsigbar strøm til et område som er uten strøm.

Vi mener derfor at norske myndigheter bør tilby og/ eller innføre:

- Garantiordninger og eksportfinansiering som åpner for en samfunnsøkonomisk risikovurdering ut fra målene om bærekraftig utvikling.
- At norske bistandsmidler også kan tilbys norske bedrifter som selger produkter eller tjenester som fremmer bærekraftsmålene.

- Koordineringsstøtte til norske bedrifter ifht relevante norske og utenlandske støtteordninger.
- Forbedret salgssøtte overfor land som kan ha nytte av norske produkter, som tilfredstiller bærekraftsmålene.
- En koordineringsenhet som kan være et kontaktpunkt for norske bedrifter med grønn teknologi samt være et organ som markedsfører norske produkter ute.
- Forhåndskjøp, lagring og utplassering av norske produkter som kan bidra i internasjonale katastrofesituasjoner.

For å fasilitere vekst av bedrifter som leverer ifht bærekraftsmålene:

- Innføring av krav i Norge om å ta i bruk utstyr som reduserer forurensing eller utslipp.
- Innføring av pålegg om å utnytte utnyttet spillvarme fra prosessindustri og lignende bedrifter.
- Innrette statlige investeringsfond mot bærekraftsmålene. Tilgangen på kapital bør være mer samfunnsøkonomisk rettet overfor bedrifter som er innrettet mot bærekraftsmålene.

Avslutningsvis ønsker vi å presisere at dersom norske myndigheter virkelig ønsker at norske bedrifter skal bidra til en global bærekraftig utvikling, bør ha en mer aktiv rolle overfor hver enkelt bedrift.

Returkraft AS, et moderne energigjenvinningsanlegg for kommunalt avfall 5km nord om Kristiansand, installerte tre CraftEngines i 2013. Takket være denne installasjonen produseres Returkraft 150,000 kWh ekstra strøm fra avfallsvarme hvert år.

SN Power og FNs bærekraftsmål – Mål 7: Energi for alle. Behov for tilpasset virkemiddelapparat.

SN Power investerer i ren, fornybar energi på kommersiell basis i fattige land. Selskapet ble dannet av Norfund og Statkraft i 2002 og har gjennom Nordfunds eierskap i alle år hatt et viktig utviklingsoppdrag. Norfund overtok høsten 2017 som eiere av selskapet.

SN Power planlegger, utvikler, bygger og driver vannkraftverk i land utenfor OECD-området, med spesielt fokus på fattige land i Afrika sør for Sahara og i Øst-Asia.

Fra tidlig av ble IFCs «Performance Standards» for miljømessig og sosial bærekraftig utvikling en hjørnestein for selskapets virksomhet. Disse kriteriene setter krav til hvordan SN Power bør velge ut og gjennomføre sine prosjekter – både med hensyn til deres økonomiske, miljømessige og sosiale sider, der ikke minst de lokale effektene er hensynta. Dertil har selskapet et sterkt fokus på god «governance» og driver et aktivt anti-korrupsjonsarbeid internt og med sine partnere.

Relevante deler av FN's 8 «tusenårs mål» fra år 2000 ble tidlig integrert i selskapets strategi, og med FN's 17 prinsipper og mål for bærekraftig utvikling vedtatt i 2015, ble strategien revidert og oppdatert.

SN Power eier og driver i dag vannkraftverk i Laos, på Filippinene, i Panama (bildet under) og Zambia, og vurderer løpende nye investeringer i disse landene, samt i Congo (DRC), Rwanda, Uganda, Indonesia og Myanmar. Slik bidrar SN Power med sine investeringer til at bærekraftsmål nr. 7 og 13 om å «sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris», og om «umiddelbar handling for å bekjempe klimaendringene», nås.

Det er en klar internasjonal erkjennelse at bærekraftsmålene ikke kan nås uten tunge investeringer fra privat sektor. Dette gjelder ikke minst for fornybarsektoren i Afrika sør for Sahara.

Å utvikle, bygge og drive kraftverk i deler av verden der nasjonalstatene er svake og de juridiske rammeverkene til dels mangelfullt utviklet, byr på spesielle utfordringer og krever sterke og kompetente samarbeidspartnere som kan være med å avlaste risiko og/eller bidra med kapital, det være seg egenkapital eller lånekapital, og med norske eller internasjonale partnere.

Norge utviklet i etterkrigstiden denne type institusjonelle samarbeidspartnere for å styrke norske bedrifters evne til å eksportere til nye og vanskeligere markeder gjennom etableringen av Eksportfinans (senere Eksportkreditt Norge) og GIEK. Imidlertid har norsk næringsliv gjennom årene gjennomgått sterke strukturendringer; eksport av kapital og kunnskap har i mange bransjer tatt over for den tradisjonelle eksporten av varer og tjenester. Men virkemiddelapparatet henger etter. Justeringer er foretatt, men gjennomgripende reform uteblir.

Det er behov for en sterk garantiordning som støtter opp om eksport av kapital og kunnskap fra de sektorer som står sentralt i FNs mål for bærekraftig utvikling. Dette er sektorer som fornybar energi, miljø, ernæring, helse og sosial. En slik ordning kan etableres som et nytt garantifond, enten administrert av en ny institusjon eller av GIEK (som allerede besitter den nødvendige kompetansen), med UD som ansvarlig departement.

Norsk næringsliv settes slik i bedre stand til å bidra med investeringer og ekspertise – parallellt med tradisjonell offentlig bistand – for at Norge på en slagkraftig måte medvirker til at bærekraftsmålene nås. Samtidig gir dette norsk næringsliv viktige vekstimpulser.

Scatec Solar – Mål 7: Energi for alle. Behov for bedre statlig garantiordning.

Scatec Solar's hovedmålsetning er å levere konkurransedyktig og bærekraftig solenergi globalt. Som selskap bidrar vi direkte til bærekraftsmål nr 7 «Ren energi for alle». Vi har i dag mer enn 700 MW installert kapasitet i drift og under utbygging i Europa, Afrika, Midtøsten, Latin-Amerika og Asia. Fornybar energi er et av de raskest voksende markedene globalt og for å kunne øke antall fornybar energiprojekter i utviklingsland ser vi et sterkt behov for bedre samspill mellom myndigheter og næringsliv i Norge.

En av de største utfordringene knyttet til investeringer innenfor fornybar energi i utviklingsland er høye finansieringskostnader på grunn av risikoen involvert. Vi mener at tilgang til en statlig garantiordning som målrettet kan redusere risiko og gi lavere lånekostnader vil motivere det private næringsliv til å investere mer innenfor fornybar energi. En slik ordning der norske myndigheter yter risikoavlastning vil kunne gi svært god støtte til selskaper som ønsker å utvikle fornybar energi i utviklingsland. Dette vil bidra til at elektrisiteten som tilbys i utviklingsland kan bli billigere og grunnlaget for økonomisk vekst større. Vi mener at en slik garantiordning burde være del av norsk utviklingspolitikk.

Bærekraftsmål nr 17 «Samarbeid for å nå målene» er også knyttet til en slik garantiordning – gjennom partnerskap mellom myndigheter og næringsliv kan vi tilrettelegge for den oppskalering vi ønsker innenfor fornybar energi. Scatec Solar jobber aktivt med svært pålitelige partnere med høye sosiale og finansielle standarder som IFC, Norfund, KLP, GIEK, Eksportkreditt og flere store internasjonale utviklingsbanker for å nevne noen.

På finansieringssiden mener vi også at partnerskap for innovativ medfinansiering kan spille en svært viktig rolle for å øke antall energiprojekter. Scatec Solar vurderer kontinuerlig innovative måter å skaffe kapital på, fra islamske grønne obligasjoner til klimafinansiering, noe som har gjort det mulig for selskapet å lansere 758 MW rene energiprojekter på tre kontinenter - Asia, Afrika og Latin-Amerika.

Scatec Solar har også valgt ut noen bærekraftsmål som vi mener vi kan bidra mer direkte i lokalsamfunnene rundt solparkene våre. Dette inkluderer for eksempel mål nr 4 «God utdanning» og mål nr 11 «Bærekraftige byer og samfunn». Vi bruker disse målene aktivt når vi prioriterer hva slags type utviklingsprogrammer vi skal engasjere oss i og finansiere. Vi har for eksempel som krav at minimum ett av utviklingsprogrammene i hvert land vi går inn i skal være knyttet til utdanning. Vår bærekraftsrapport gir god innsikt i pågående initiativer innenfor utdanning og andre viktige områder som bidrar til bærekraftige byer og samfunn som helse og økt tilgang på elektrisitet.

For at vi skal kunne bidra best mulig til de ambisiøse bærekraftsmålene vi har valgt, er vi hele tiden avhengige av å forbedre oss gjennom relevante delmål og aktiviteter som medvirker til riktig utvikling og retning for programmene våre. Det er avgjørende at bærekraftsmålene integreres i vår eksisterende bærekraftstrategi, og vi jobber nå for å utvikle enda tydeligere mål og aktiviteter innenfor hvert av de bærekraftsmålene vi har valgt.

EAM Myanmar - aktiviteter. Behov for lånegaranti

Mål 7: Energi til alle. Behov for finansiell risikoavlasting.

Energia Asset Management AS (EAM) Norge, har siden 2012 vært aktiv for å etablere et operativt energiselskap i Myanmar basert på sol.

Etableringen i Myanmar har resultert i følgende:

1. Etablering av EAM Myanmar LTD med 3 kraftverk bygget og ett under konstruksjon. Kapitalen for disse kraftverkene er fremskaffet av EAM og EAMs partnere samt kunder.
2. EAM Myanmar signerte i oktober 2017 en samarbeidsavtale ("JV-avtale") med Ministry of Industry ("MOI"), med formål om å utvikle kraftproduksjon basert på solenergi med en ramme på 200MW med en kostnadsramme på 200 millioner USD, samt en ramme på 100 millioner USD for annen teknologi innen kraftproduksjon (batteri og operasjon), alt finansiert med lange salgskontrakter av elektrisitet.
3. Forhandlinger med kommersielle aktører for større kraftanlegg i Myanmar basert på fornybar teknologi.

EAM Myanmar har som ambisjon å bli en nasjonal utvikler og operatør av fornybar kraftproduksjon. EAM Norge har investert over 3 millioner NOK siden oppstart i 2012. I tillegg til selv å stille kapital til rådighet har EAM fremskaffet finansiering av solkraftanlegg som i dag produserer strøm, samt egenkapital til etableringen av EAM Myanmar Ltd i Yangon.

Myanmar trenger over 2 milliarder USD pr år de neste 15 årene for å gjennomføre investeringer innen kraftproduksjon alene. Verdensbanken (World Bank ("WB")) opplyser at det kun vil være 500 millioner USD tilgjengelig pr. år gjennom offentlige systemer. De resterende 75% må komme fra andre kilder. (Globalt ble det investert 333 milliarder USD innen fornybar energi hvor 160 milliarder USD var innen solrelatert teknologi.)

De fleste private investorer ser i dag på risikoen knyttet til investeringer i Myanmar som for høy, men vil kunne være villige til å investere egenkapital hvis det foreligger en garantistruktur som dekker gjelden til investeringene. Kina og Japan gir ofte slike garantier for sine respektive nasjonale selskaper. I tillegg gir de bevilgninger til egenkapital samt meget gunstige lån med rente ned mot 0,01% av utlånt kapital.

EAM signerte i 10. oktober 2017 en JV-avtale med MOI som kan danne grunnlaget for å etablere av en stor kraftprodusent i Myanmar med arbeidsplasser både i Norge og Myanmar.

Ingen investeringsbeslutning eller privat egenkapital eller gjeldsfinansiering til prosjektet vil imidlertid kunne fremskaffes uten nødvendige lånegarantier eller låneordninger.

Elektrisitetsproduksjon basert på sol møter nesten alle FNs bærekraftsmål. Teknologisk er sol den rimeligste energiproduksjon verden har i dag under forutsetning av at kapitalen ikke prises med 10-15% prosentpoeng over markedsrenten.

EAMs tredje solkraftverk er bygget i Myeik. Kraftanlegget reduserer kostnaden for elektrisitet med nærmere 50% for kunden. Anlegget er et av de største som er installert i Myanmar pr januar 2018.

EAM Myanmar

2.3 Hav - bærekraftmål nr. 14

Målet om å bevare og utnytte havressursene på en bærekraftig måte er også svært godt tilpasset Norges posisjon som en ledende havnasjon.

Hele 70% av norsk eksport er knyttet til hav – og disse næringene er derfor avgjørende for norsk velstand og vekst. OECD hevder i en rapport at havrelaterte næringer globalt kan doble sitt bidrag til den globale økonomien innen 2030.¹⁵ Dette utgjør et stort mulighetsrom for norske havbaserte næringer. På sikt må det forventes at dette området kan bli en vekstsektor utover det det er i dag, basert på våre erfaringer innen forvaltning, ressursutnyttelse og teknologiutvikling. Imidlertid er det behov for praktiske tiltak for å få bedriftene til å engasjere seg ytterligere.

Norge er godt posisjonert til å ta en ledende rolle i å introdusere nye teknologiske løsninger som kan redusere skipsfartens klimagassutslipp. Vi er også en ledende nasjon innen bærekraftige fiskerier, utvinning av olje og gass til havs, og hav-vind har et stort vekstpotensial. Men det kreves nye tiltak for å konsolidere og utvide denne posisjonen. NHO ser det som svært viktig at vi har fått et eget bærekraftsmål knyttet til hav, med intensjon om å få på plass nødvendige reguleringer og tiltak for å stanse og reversere uheldige effekter av overfiske og dårlig ressursforvaltning. Forurensing av havet er en trussel mot diversiteten i økosystemene, ikke minst i form av plast i havet.

Et godt eksempel på en bedrift som tar dette på alvor er AkerBioMarine, som har et gjennomgående fokus på bærekraftighet i sin virksomhet. Selskapet jobber blant annet i partnerskap med WWF for å sikre at deres virksomhet ikke har negativ innvirkning på det antarktiske økosystemet, og at teknologi og ressursutvinning foregår på et forsvarlig og bærekraftig vis.¹⁶

Flere norske bedrifter og organisasjoner tar til orde for partnerskap med myndighetene for å realisere nødvendige tiltak. Det er således svært oppmuntrende at Utenriksdepartementet har avsatt 150 mill. kroner for å igangsette tiltak for å bekjempe plastforurensingen av havene.

---

15. OECD (2016), The Ocean Economy in 2030, OECD Publishing, Paris.

16. Se <http://www.akerbiomarine.com/sustainability>

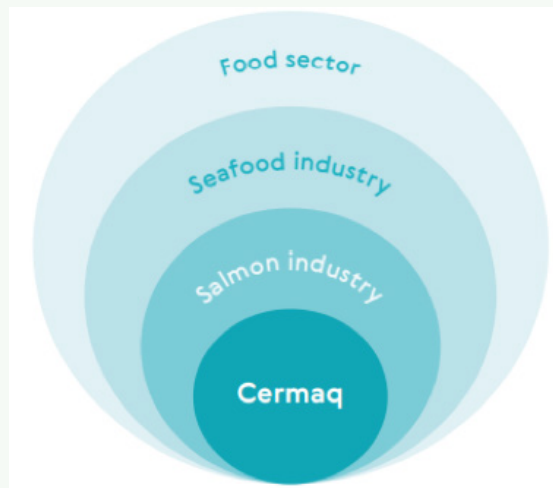
Cermaq – Bærekraft er et valg. Samspill om rammebetingelser er viktig.

Som et av verdens ledende selskap i havbruk har Cermaq valgt å tilpasse sin strategi til FNs mål for bærekraftig utvikling, og fokuserer på de målene selskapet kan ha reell påvirkning og utgjøre en forskjell.

Mer havbruk

Mer havbruk er nødvendig dersom vi skal produsere nok sunn mat på en bærekraftig måte for å møte fremtidens behov. Da trengs mer enn oppdrett av laks, og laksenæringen kan bidra med kompetanse og teknologi som kan anvendes også på andre typer fiskeoppdrett.

Innenfor denne rammen fokuserer Cermaq på fem mål som henger tett sammen med vår virksomhet:

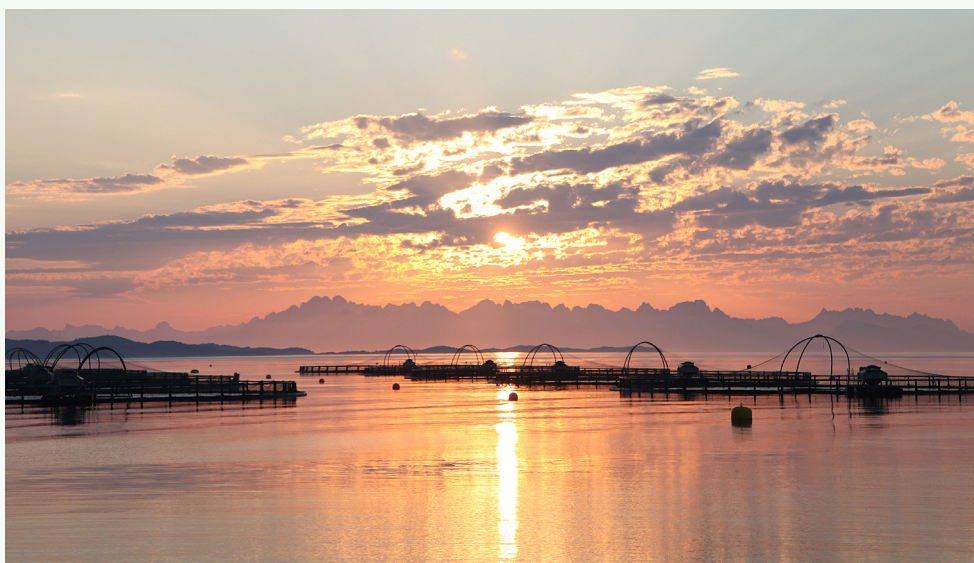

Partnerskap

Utover tiltak for å styrke bærekraft i vår egen virksomhet, jobber vi sammen med andre for å oppnå forbedringer; innen laksenæringen gjennom Sjømat Norge og Global Salmon Initiative, (GSI); i den globale sjømatindustrien gjennom Seafood Business for Ocean Stewardship, og i den bredere næringssektoren, for eksempel gjennom FReSH-programmet. I tillegg er vi engasjert i FNs Global Compact og tar del i målrettede tiltak for å drive fremdrift på SDG14: Livet under vann.

Behov hjemme og ute

Det unike samarbeidet mellom næring, forskning og myndigheter har vært avgjørende for suksessen til norsk laksenæring. Skal vi lykkes å stryke havbruk globalt, trenger vi både gode rammebetingelser for vekst og utvikling hjemme, og også rammer for å kunne bringe kompetanse og teknologi ut til annen akvakultur der potensialet er like stort og behovene størst.

CERMAQ

Malthe Winje's satsing innen fornybar energi; utfordringen med finansiering

Malthe Winje AS (MW) har besluttet å satse på utvikling av prosjekter innen små vannkraftstasjoner opp til 20 MW i utviklingsland. Selskapet ønsker å gjennomføre denne satsingen både som EPC leverandør, og som investor i de lokale kraftselskaper som opprettes. Gjennom de siste 2-3 årene har det vært jobbet systematisk med utvikling av gode prosjekter med spesiell fokus mot Øst Afrika. Et betydelig antall prosjekter er identifisert hvor prosjekteier har brakt prosjektene langt på vei klar til gjennomføring, men hvor en teknologipartner med høy kvalitet i løsningen og prosjektgjennomføring, samt finansiering, har manglet. MW har prioritert 10 prosjekter i Øst Afrika som satsingsprosjekter over de neste 1-4 årene. Til sammen vil disse utgjøre en årlig produksjon på ca. 480 GWh, og ville være et meget betydelig bidrag til utvikling av ren og fornybar energi, og til den økonomiske og sosiale utvikling i regionen. MW's satsing baserer seg på norsk vannkrafts teknologi og erfaring. Som grunnlag for dette har selskapet inngått samarbeide med ledende norske aktører innen vannkraft, og noe som muliggjør en betydelig positiv effekt for norsk eksport industri.

De viktigste konkurransefortrinnene MW har som norsk leverandør og investor, er norsk vannkrafts teknologi og potensielt gunstige finansieringsløsninger.

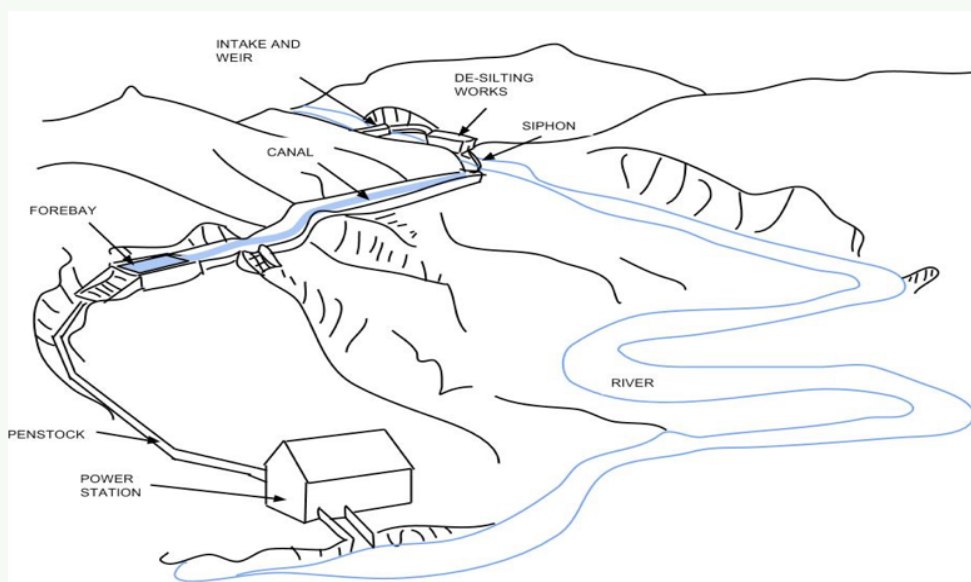
Satsingen på denne type prosjekter i utviklingsland, innebærer en finansiell risiko av en annen og større karakter enn i andre tilfeller. MW er som prosjektutvikler og investor, villig til å stille egen risiko kapital. Det vil imidlertid ikke være mulig for MW å gjennomføre denne strategien med mindre en bedre risikoavlastning kan etableres for de

enkelte prosjektenes samlede finansieringsløsning. Denne risikoavlastningen berører så vel kostnader til utvikling av prosjektmulighetene frem til financial closing, og til capex'en relatert til prosjektgjennomføringen som EPC leverandør.

MW opplever at støtte ordninger som administreres av Innovasjon Norge og Norad er viktige ordninger for risikoavlastningen i prosjekt utviklingen og prosessen frem til financial closing. For MW har disse ordningene vært viktige og avgjørende.

Prosjektfinansiering gjennom GIEK og Eksportkreditt har vært markedsført som gunstige finansieringsmuligheter med politisk markert støtte til satsing på ren og fornybar energi. Her er GIEK's långiver garant avgjørende så vel mot politisk- og økonomisk risiko. Sett fra leverandørindustrien som satser på utvikling av ren energi i utviklingsland, er det en forutsetning for å lykkes at disse institusjonene er villig etil, og i stand til, å ta den risikoavlastningen som prosjektene krever. Dette må innebære at risikotakingen er betydelig større enn hva en kommersiell finansiell aktør ville kreve.

Det er MW's opplevelse av dagens situasjon og praksis at risikovilligheten og prosesseringen i den norske eksportkredittordningen ikke er tilstrekkelig til å understøtte norsk industri i gjennomføringen av en satsing slik selskapet har ambisjoner om. Skal MW og andre norske selskaper lykkes i å utvikle det meget store potensialet for norsk industri, betinger det at risikoavlastningen gjennom dagens ordninger forbedres betraktelig - og det raskt.

2.4 Matsikkerhet - bærekraftmål nr. 2

Fortsatt er det ca. 800 millioner mennesker i verden som ikke har tilstrekkelig tilgang til mat. Målet om å utrydde sult henger tett sammen med målet om å fjerne ekstrem fattigdom.

Norge har gode forutsetninger til å medvirke til å nå disse målene, både fordi vi er en stor leverandør av sjømat til verden og fordi vi har flere bedrifter og kunnskapsmiljøer knyttet til ernæring. Daglig leverer vi 31 millioner måltider fisk til utlandet. Mye av det vi har fått til innenfor bærekraftig forvaltning av fiskeriressurser og oppdrettsnæringen har overføringsverdi til utviklingsland. Vi har flere fiskeribedrifter som er verdensledende innen fangst, oppdrett- og utstysleveranser. Også innen landbruk har vi flere ledende bedrifter med avgjørende betydning for landbruket, kanskje særlig Yara som et av verdens aller største selskaper innen kunstgjødsel. Vi har også bedrifter som er anerkjente innen bearbeiding og utnyttelse av råvarene, samt emballasje og håndtering av produkter.

I sum har Norge en klynge av motiverte bedrifter innen ernæringsverdikjeden som er tydelige på at de ønsker å medvirke til at verden i større omfang skal få tilgang til mat gjennom bærekraftig produksjon. Utenriksdepartementet har etablert eget eget utviklingsprogram for fisk (Fisk for utvikling) for å støtte opp om utviklingen av fiskeriressursene i utviklingsland. Et partnerskap mellom myndigheter og næringslivet vil være viktig for å kunne utløse dette potensialet og oppskalere bedriftenes medvirkning.

Yara: Bærekraft som forretningsmodell

For Yara er det ingen motsetning mellom det å skape verdi for selskapet og aksjonærene på den ene siden og det å skape verdi for samfunnet på den andre. Snarere tvert imot. Dersom vi lykkes som selskap, vil det også gi positive samfunnsbidrag.

Vår tankegang er at næringslivet ikke er økonomisk bærekraftig i det lange løp dersom ikke kloden også beveger seg i en mer bærekraftig retning.

Her kommer FNs 17 bærekraftsmål inn. Disse målene er ikke bare et politisk rammeverk, men også et rammeverk for næringslivet. I Yara har vi analysert de 17 målene for å se hvordan vi bidrar i dag, og ikke minst hvordan vi kan bidra enda kraftigere i fremtiden. Et knippe av disse målene er valgt ut, som forretningsstrategien deretter er bygget rundt. Det er også en del av selve DNA-et i selskapet, der misjonen er «To responsibly feed the world and protect the planet».

Å knytte Yaras forretningsmodell direkte opp mot FNs bærekraftsmål legger klare føringer på at de strategiske beslutningene. Sammen med Kongsberg Gruppen var Yara først ute med å lansere et selvkjørende, batteridrevet containerskip. «Yara Birkeland» skal seile mellom Herøya og Brevik, og erstatter 40.000 lastebilturer årlig.

Det er spesielt to temaer som berører Yara, der vi kan utgjøre en forskjell: Mat og klima. Yaras produkter alene bidrar til å brødfø 300 millioner mennesker verden over. Å produsere nok næringsrik mat til en kraftig økende befolkning er en av de største globale utfordringene vi står overfor. Dersom man også lykkes med at den økte matproduksjonen skjer ved å involvere de mange småbøndene verden over, lykkes man også med å løfte stadig flere ut av fattigdom. I Afrika har Yara gått sammen med blant annet FNs matvareprogram og etablert Farm To Market Alliance, for å bidra til at småbønder ikke bare øker kvaliteten på avlingene, men også får betalt for det i markedet.

Arbeid med å redusere klimautslipp handler både om å redusere Yaras egne utslipp og utslippene til bøndene. De største utslippene fra landbruket kommer som en følge av at det dyrkes opp ny mark. Dermed ødelegges naturlige karbonbanker. Ved hjelp av kunnskap og moderne løsninger som for eksempel ny sensorteknologi, kan avlingene økes på eksisterende landarealer. Resultat er mer mat og mindre utslipp.

En mer bærekraftig forretningsvirksomhet innebærer et enormt potensial for næringslivet. En rapport fra Business and Sustainable Development Commission – der Yaras konsernsjef Svein Tore Holsether sitter i styret – konkluderte med at det er et markedspotensial på 12.000 milliarder dollar ved å knytte næringslivet opp mot bærekraftsmålene. Tilsvarende er det et potensiale for å skape 380 millioner nye arbeidsplasser.

Det er selvfølgelig både ambisiøst og krevende. Ingen aktør klarer dette på egenhånd. En av de viktigste suksessfaktorene er samarbeid – både på tvers av næringer og på tvers av det offentlige og private. Nettopp derfor søker Yara aktivt etter partnere som deler våre ambisjoner, enten det er snakk om andre selskaper, forskningsinstitusjoner eller myndigheter.

Yara ble etablert for over 100 siden og bidro til å løse en av samfunnets største utfordringer: Sultkatastrofen som truet den vestlige verden.

Den dag i dag er virksomheten bygget rundt det å løse store samfunnsutfordringer.

Knowledge grows

DNV GL: Sikrere, smartere og grønnere løsninger

Vårt formål er å sikre liv, verdier og miljøet og vår visjon er å ha globalt gjennomslag for en sikker og bærekraftig framtid. Dette setter retningen for vår forretningsaktivitet og preger våre forpliktelser overfor kunder og samfunnet omkring oss. Gjennom våre kjerneverdier ønsker vi å gjøre de rette tingene på rett vis.

DNV GL slutter opp om FNs bærekraftsmål som samsvarer godt med vår formålsparagraf, vår visjon og våre kjerneverdier. Bærekraftsmålene inspirerer oss til å videreføre arbeidet gjennom egen drift, for kunder og med partnere.

Vi bidrar allerede med gode forretningsløsninger innenfor mange av bærekraftsmålene, herunder:

- Bærekraftsmål 7: Ren energi for alle
- Bærekraftsmål 9: Innovasjon og infrastruktur
- Bærekraftsmål 13: Stoppe klimaendringene

Fremover vil bærekraftsmålene være viktige indikatorer på markedstrender og vi har også vekstambisjoner innen:

- Bærekraftsmål 3: God helse
- Bærekraftsmål 12: Ansvarlig forbruk og produksjon
- Bærekraftsmål 14: Liv under vann

Med vårt sterke nærvær innen mange sektorer i over 100 land, med nær 100 000 kunder, over 12000 ansatte og sterkt engasjement gjennom en rekke partnerskap på tvers av sektorer, ønsker vi å levere verdifulle tjenester på kort og lang sikt. Vi bruker bærekraftsmålene som ramme og bakteppe for å yte kundene våre mer gjennom vårt fokus på å medvirke til å løse samfunnsbehov.

Vi har gjennom over 150 år jobbet aktivt med næringsliv og myndigheter, også i fremvoksende økonomier, for å sette høye standarder for liv, helse og miljø. Ved å muliggjøre overføring av beste praksis og utrulling av gode teknologiske løsninger, ser vi ofte vinn-vinn situasjoner for alle involverte.

Vårt arbeid for Climate Technology Center og Network (CTCN) er et eksempel på samarbeid mellom næringsliv og myndigheter i fremvoksende økonomier. CTCN er vert for UNEP og UNIDO - og DNV GL bidrar gjennom et flerårig oppdrag for å fremme privat sektor's engasjement, kunnskapsforvaltning, teknisk assistanse samt overvåking, evaluering og styringssystemer.

<https://annualreport.dnvgl.com/2016/sustainability/sustainability-partnerships#climate-technology-centre-and-network>

Dette er en del av arbeidet som skal til for å nå FNs bærekraftsmål - og vi ser frem til å fortsette som et selskap som anerkjennes for sitt bidrag til disse viktige målene.

3. Barrierer

Barrierer og myndighetenes rolle:

Bærekraftsmålene må bli noe mer enn utopiske visjoner. For å nå målene er det helt nødvendig med en klar handlingsplan og konkrete tiltak for å styrke rammebetingelser og etablering av insentivordninger. Det er nødvendig å ha en god forståelse for bedriftenes utfordringer når de skal gjøre satsinger i uforutsigbare, kompliserte land.

3.1 Rammebetingelser som fungerer:

Ofte er utfordringene i den kategori land vi her snakker om av en slik karakter at de fremstår som barrierer: Disse landene representerer ofte ukjent terreng og styresettet kan være uforutsigbart. Etterlevelse av lover og regler er ofte mangelfullt, og mangel på transparens og sammenblanding av roller er ofte tilfelle. Rettssystemet er ikke selvstendig eller til å stole på. Korrupsjon i ulike former, florerer. Dette, sammen med svake statlige institusjoner, gjør at bedriftene må forholde seg til et helt annet risikobilde enn hva som er tilfelle i tradisjonelle OECD-markeder. Regimeendringer utgjør en større trussel enn vi er vant til. Ofte skjer det dramatiske endringer i rammebetingelser når en ny statsleder og regjering kommer til makten. Det kan føre til at avtaler blir endret. Dette skaper stor usikkerhet for bedriftene og kan svekke viljen til å investere. Samspill med norske myndigheter for å skape mer forutsigbarhet mht. rammebetingelsene lokalt blir derfor svært viktig.

Dessuten er infrastrukturen ofte dårlig utbygd, noe som vanskeliggjør transport. Det finnes ikke nødvendigvis gode leverandørkjeder, slik bedriftene ofte må være med å bygge opp underleverandører. Det kan være vanskelig å få tilgang til god lokal arbeidskraft. Fagopplæringen er ofte ikke-eksisterende eller dårlig tilpasset næringslivets behov. Samtidig møter bedriftene ofte krav om lokalt innhold, det vil si at store deler av produksjonen eller leveransene skal gjøres lokalt. Det er krevende dersom det ikke finnes god nok lokal kompetanse til å oppfylle strenge kvalitetskrav.

Hva kan norske myndigheter gjøre?

Fra næringslivets side vil vi understreke behovet for en mer samordnet innsats for å styrke bedriftenes rammebetingelser. Det gjelder både tilretteleggingen i Norge for

at norske bedrifter skal kunne lykkes i utlandet, men det gjelder ikke minst behovet for en samstemt innsats for å håndtere mangelfulle rammebetingelser i utviklingsland.

Det er bedriftene som opplever problemene, men det er myndighetene som i mange tilfeller er best posisjonert til å påvirke utforming og forbedring av rammebetingelsene.

Overordnet kan dette dreie seg om å etablere overordnede handels- og investeringsavtaler samt nødvendige skatteavtaler med land der dette fortsatt mangler.

Norske myndigheter må også aktivt jobbe for å skape allianser med andre land eller tunge multinasjonale aktører som FN, Verdensbanken og de regionale utviklingsbankene. Disse aktørene er ofte bedre posisjonerte enn Norge til å kunne forbedre lokale rammebetingelser og stille krav til vertslandene. Dette gjelder for eksempel når vertslandene stiller urealistiske krav om umiddelbart lokalt innhold i større investeringsprosjekter. Her bør næringsliv og myndigheter kunne samarbeide om positive økonomiske ringvirkninger ved å utvikle kompetent arbeidskraft lokalt, samt styrke lokale leverandørkjeder, slik at kravene om lokalt innhold og positive ringvirkninger gradvis kan innfris.

3.2 Nødvendig insentivstruktur

I mange land er det ikke selvfølgelig at det er "rule of law" som gjelder, snarere «rule by law», det vil si at lovverk og regler endres over natten. Dette kan illustreres ved de utfordringene mange energiselskaper opplever for å få på plass langsiktige og forutsigbare avtaler om kraftpriser. Hvem vil investere dersom man ikke føler seg trygg på at avtalen vil overholdes? Bedrifter som gjør betydelige investeringer i oppstarten av prosjektene, vil oppleve den finansielle risikoen spesielt stor og de etterlyser bedre og mer tilgjengelige risikoavlastningsmekanismer, herunder et mer tilgjengelig og tilpasset eksport- og investeringsgarantiinstrument enn det GIEK – Eksportkreditt i dag kan tilby små- og mellomstore bedrifter som ønsker å satse i utviklingsland – fremvoksende økonomier. Denne kategorien bedrifter ønsker også en bedriftsstøtteordning som i større grad kan muliggjøre nødvendig pilotering av nye teknologiske løsninger.

Sivilt samfunn kan også spille en positiv rolle knyttet til forventningene rundt bedriftenes samfunnsansvar fordi de i mange tilfeller besitter både landkunnskap og kulturforståelse som en bedrift kan ha behov for. I dag oppfordres norske bedrifter til å satse i svært uforsigbare land som ofte er lite transparente og preget av korrupsjonskultur. Dette er i seg selv svært krevende å håndtere. Ofte oppstår problemer lokalt som en følge av at sentralmyndighetene ikke tar tilstrekkelig ansvar for sine egen befolkning, eller at konsultasjoner og kompensasjoner knyttet til landrettigheter gjennomføres av lokale myndigheter – uten at bedriften er delaktig. Å håndtere ulike aspekter av menneskerettigheter er også krevende, ikke minst i arbeidslivsforhold i underleverandørkjeden. Om problemer oppstår, så opplever bedriftene ofte å stå svært alene. Denne økende omdømmerisikoen bedriften opplever i Norge som følge av kritikk fra sivilt samfunn, kan medvirke til å skape «risikoaversjon» for å satse i krevende markeder. NHO opplever at det er et gjensidig ønske om å utvikle et mer tillitsbasert samarbeid med sivilsamfunnet for å redusere denne typen risiko.

3.3 Satsing på næringsutvikling i bistanden

Offentlig bistand får relativt sett stadig mindre betydning. I 1990 utgjorde bistanden to tredjedeler av den eksterne finansieringen til lav- og mellominntektsland – nå utgjør andelen bare om lag 20%.¹⁷ Bistanden må følgelig brukes på annet vis enn tidligere. Den må i større grad brukes "katalytisk", for å utløse investeringer fra privat sektor.

Både Utenriksdepartementet og Norad har tatt noen grep for å følge opp regjeringens ambisjoner om å styrke næringsutvikling. Blant annet har Norads nye bedriftsstøtteordning, "Enterprise Development for Jobs" og en ny ordning for "Strategiske Partnerskap" i samarbeid med sivilt samfunn, bidratt til å få en del bedrifter på banen. Utenriksdepartementet har fokusert på at ambassadene i større grad skal jobbe aktivt med næringsutvikling og norske bedrifter.

Samtidig er behovet og potensialet mye større enn hva disse tiltakene klarer å mobilisere. Vi ser tydelig behov for større grad av samordning og rådgivning til bedriftene – som må orientere seg i et fragmentert og krevende system av ordninger og søknadsskjemaer. I *Stortingsmelding 35* er det blant annet fremhevet at regjeringen skulle opprette en førstelinjetjeneste for informasjon og veiledning til norske bedrifter som opererer i krevende markeder,

inkludert veiledning inn mot muligheter for oppdrag og finansiering knyttet i det multilaterale systemet.

NHO vil her fremheve det viktige informasjonsarbeidet Naba, (Norwegian Africa Business Association) gjør overfor norske bedrifter om mulighetene på det afrikanske kontinentet.

Bruken av innovative finansielle virkemidler ble også i stortingsmeldingene fremholdt som et viktig tiltak, med tanke på å utløse privat finansiering "katalytisk." Det er behov for å konkretisere denne type tiltak. Bruken av garantier- og låneordninger er lite utstrakt, til tross for at norsk bistand – direkte eller indirekte – har investert i enkelte garantimekanismer som f.eks. volumgarantier i vaksinefondet GAVI, eller støtte til Verdensbankens garantiinstitutt, MIGA. Dette er imidlertid ikke direkte knyttet opp mot norsk næringsliv. Norad opererte tidligere med en egen importgaranti for norske bedrifter, men denne ble avskaffet i 2016 ettersom den var lite etterspurt.

Norfund er et viktig instrument og det er positivt at Regjeringen ytterligere ønsker å styrke Norfunds mulighet til å investere i utviklingsland. Men dette fondet er ikke spesielt innrettet for å trekke norske bedrifter med, og kravene Norfund er underlagt om kommersiell bærekraft, gjør at investeringene gjerne går mot mer modne prosjekter. Det er viktig å se på handlingsrommet i Norfund for å samordne mulighetene for å støtte opp om norske satsinger, eksempelvis innen fornybar energi som er definert som et særskilt satsingsområde, med de virkemidler Norad rår over, ref. satsingen på fornybar energi i utviklingspolitikken. Tilsvarende gjelder Innovasjon Norges programmer for å støtte ulike næringsklynger.

Norske bedrifter kunne hatt gode forutsetninger til å levere innovative løsninger gjennom utlysninger etter modell av et "challenge fund" – der tilskudd utlyses etter konkurransebaserte prinsipper for å løse konkrete utviklingsutfordringer (se boks, neste side). Slike fond kan også bidra med mer enn bare tilskudd, men også andre finansielle virkemidler som lån og garantier.

Svenske SIDA har aktivt utviklet og investert i denne type instrumenter, noe som har utløst formidabel innsats fra næringslivet. SIDA har også opprettet en egen garantiordning som per 2017 utgjør en portefølje på 3,3 mrd. SEK.¹⁸ Den katalytiske effekten av sistnevnte er stor.

17, 18. <https://hoyre.no/aktuelt/nyheter/2018/enighet-om-blaagronn-regjeringsplattform/>

Boks: Challenge funds

“Challenge Funds” er en type finansieringsinstrument som i økende grad benyttes av givere for å mobilisere næringslivet til å levere innovative løsninger. Fondet gir tilskudd eller en form for subsidie, basert på en konkurranseutsatt utlysning for å løse en definert problemstilling (“challenge”) i utviklingsland.

Slike fond har vist seg svært effektive for å utløse offentlig-private partnerskap og innovasjon, gjennom å bidra til risikoreduksjon for bedrifter i krevende markeder. Dette bidrar til katalytisk å utløse flere investeringer fra næringslivet. Givere som SIDA, DFID og USAID har mye benyttet denne form for virkemiddel.

“Challenge funds” kjennetegnes ved:

- **Tematisk- eller sektor-fokus**, f.eks. knyttet til miljø, klima, jobbskaping, næringsutvikling, spesifikke flaskehalsar eller markedssvikt.
- **Åpen konkurranse**, og fokus på innovasjon og oppskalering av piloter/små prosjekter.
- **Risikoreduksjon** gjennom tilskudd/subsidie, for slik å stimulere næringslivet til å ta en større risiko enn de ellers ville gjort – samtidig som man beholder et kommersielt fokus.¹⁹
- **Bidra til offentlig-privat partnerskap** – både gjennom krav til egenandel og i noen tilfeller, gjennom privat/filantropisk samfinansiering av fondet. De mest katalytiske fondene bidrar til å utløse fire ganger så mye private midler som offentlige midler.²⁰
- **De er ekstremt fleksible instrumenter** som kan utvikle seg over tid for å finne løsninger på lokale problemer i utviklingsland.
- **Addisjonalitet** – støtter ikke prosjekter som uansett ville blitt gjennomført.
- **Fondenes størrelse varierer**, men kan typisk være fra 15-20 mill. kroner opp til flere milliarder kroner.

Begrepet «katalytisk bruk» av bistandsmidler må fylles med konkret innhold. Det innebærer at man må prioritere å skape en riktig incentivstruktur, og mer aktivt bidra til å avlaste bedriftenes risiko. Et tett samspill mellom myndigheter og næringsliv er helt nødvendig, for å gjøre ordningene mindre byråkratiske og krevende for bedriftene. Dette er også i tråd med regjeringens målsettinger for avbyråkratisering i Jeløya-plattformen, som slår fast at det offentlige behov for kontroll må balanseres bedre mot næringslivets behov for forenkling.

Myndighetenes innsats må trappes opp om deres egne forventninger om å få med næringslivet skal kunne innfris. Det er interessant at OECD nå innser at de ordninger og incentiver man så langt har tatt i bruk fra vestlige lands side, ikke er tilstrekkelige. I OECDs globale forum for utvikling 2017 vektla General Sekretær Angel Gurría viktigheten av at offentlig finansiering må virke katalytisk for å skape utvikling. For selv om offentlig bistand spiller en viktig rolle for å finansiere bærekraftsmålene, så er det næringsliv og investeringer som skaper jobber, innovasjon og økonomisk utvikling.²¹

Ytterligere en faktor som gjør at OECD-land nå på en annen måte enn tidligere er opptatt av incentivstrukturen, er at OECD-landene nå møter en helt annen konkurranse enn tidligere i Afrika og Asia. Kina, godt fulgt av India og Japan, er i ferd med å bli de viktigste samarbeidspartnere for mange afrikanske land. Kinas samhandel med Afrika var i 2015 på 188 milliarder US dollar, og kinesiske investeringer i Afrika har økt fra en mrd. dollar i 2004 til 35 mrd. dollar i 2015.²²

Kina, India og Japan bistår sine bedrifter med gunstige garantier og låneordninger og tilrettelegger aktivt ved hjelp av bistandsmidler i infrastrukturprosjekter. Det er god grunn til å gjennomgå hvordan vårt eget virkemiddelapparat bedre kan bidra til at norske bedrifter skal kunne utnytte de kommersielle mulighetene i Afrika og i andre fremvoksende økonomier.

Regjeringen bør utvikle tilpassede ordninger som kan gi støtte til oppstart og pilotering av nye produkter og tjenester fra små- og mellomstore bedrifter, ettersom flertallet av norske bedrifter er i denne kategorien. Et større fokus på verdikjedeprogrammer vil kunne bidra til å få med seg flere. Eksempelvis vil satsing på oppdrett i land som Mosambik og Myanmar innebære at man må bygge en verdikjede fra bunn, hvilket krever innsats, varer og tjenester på alle nivåer av kjeden.

Det er imidlertid viktig at ordningene ikke gjøres for byråkratiske og kompliserte, preget av ”skjemavelde”. Virkemidler som forvaltes i ulike deler av det norske virkemiddelapparatet må samkjøres bedre, og hvis mulig, bidra med et integrert tilskuddsprodukt for flere faser av et investeringsprosjekt.

19, 20. <https://hoyre.no/aktuelt/nyheter/2018/enighet-om-blaagrønn-regjeringsplattform/>

21. Se <http://www.oecd.org/about/secretary-general/working-together-to-achieve-the-sdgs-oecd-global-forum-development-2017-welcoming-address.htm>

22. Kinsey&Company (2017): *Dance of the Lions and Dragons*

4. NHOs anbefalinger

Norske bedrifter kan bidra til å løse noen av de store utfordringene vi står overfor i arbeidet med bærekraftsmålene. Bedriftene ser at dette kan skape en viktig plattform for dem i nye markeder og det kan skape åpninger for offensive bedrifter som ser muligheter der det er problemer. Det er imidlertid mange utfordringer som hindrer bedriftene å engasjere seg i denne kategorien markeder.

Myndighetene må derfor spille en viktig rolle med å engasjere bedriftene. De kan i større grad bidra til å møte mangelfulle lokale rammebetingelser og nye forventninger om lokale ringvirkninger eller samfunnsansvar. De kan være rådgivere, tilretteleggere og døråpnere gjennom de mange utenriksstasjonene og utekontorer. Det er kort sagt behov for bedre samarbeid mellom myndigheter og næringslivet. I tillegg bør myndighetene foreta en gjennomgang av de mekanismer man i dag disponerer for å avlaste bedriftene for den betydelige finansielle risiko som er forbundet med etableringer i utviklingsland og fremvoksende økonomier.

Under følger noen anbefalinger som kan bidra til dette. Dermed kan norske bedrifter i enda større grad bli en bidragsyter til å oppnå de ambisiøse bærekraftsmålene.

4.1 Rammebetingelser

- ✓ **Bedre koordinering og strategisk styring på myndighets-siden.** Det er behov for en tydeligere retning i regjeringens arbeid med bærekraftsmål, internasjonalisering og utvikling. Virkemiddelapparatet fremstår for bedriftene som fragmentert og utydelig.
- ✓ **Bedre veiledning til bedrifter.** Veiledning og koordinering av virkemidler bør samles i en "førstelinjetjeneste" for bedriftene, slik regjeringen selv har foreslått i Meld. 35. Denne tjenesten bør også dekke muligheter for oppdrag og finansiering knyttet til det multilaterale systemet.
- ✓ **Myndighetene må forsterke innsatsen for å etablere handels - og investeringsavtaler og skatteavtaler med de gjenstående utviklingsland - og fremvoksende økonomier.**
- ✓ **Forsterke det økonomiske diplomati.** Vekstmarkedene i utviklingslandene og fremvoksende økonomier vil bli stadig viktigere for diversifiseringen av norsk økonomi. I mange utviklingsland er det nå større tilstedeværelse av bedrifter. Disse bør konsulteres jevnlig som en integrert del av Team Norway, knyttet til mulige offentlig-private samarbeidsprosjekter. Dette kan f.eks. knyttes til opplæring og lokale økonomiske ringvirkninger av større investeringer.
- ✓ **Multilateral innsats bør i større grad søkes koordinert med bilateral innsats innen næringsutvikling.** Multilaterale programmer for rammevilkår finansiert av Norge bør kobles til norske bedrifters behov for bedre rammevilkår. I tillegg bør man jobbe mer målrettet for at norske bedrifter blir posisjonert til å levere tjenester inn mot utviklingsbankene.
- ✓ **Norsk næringslivs spesielle kompetanse innenfor viktige områder må tillegges større vekt i utviklingspolitikken.** Dette betyr i praksis at man bør vurdere konkrete oppdragsbaserte utlysninger for å løse konkrete utviklingsproblemer - bl.a. innen energi, fiskeri, miljøteknologi og ernæring.

4.2 Incentivstruktur

- ✓ Konkurransedyktig finansiell risikoavlastning, herunder mer bruk av innovative finansieringsmekanismer som lån og garantier.
- ✓ Forbedre eksisterende eksport- og investeringsgarantiordninger, herunder en tilgjengelig lånegarantiordning for fornybarindustrien.
- ✓ Vurdere å etablere et eget «Challenge fund» på bærekraftsmålene med konkrete utlysninger for å utløse større deltakelse fra norske bedrifter.
- ✓ Styrke Norfunds rolle i næringspolitikken for å trekke flere norske bedrifter med, eventuelt ved å etablere egne mekanismer overfor små- og mellomstore bedrifter.
- ✓ Videreutvikle tilskuddsordningen for strategiske partnerskap for å få ut synergier med bedrifter som har et større permanent nærvær i utviklingsland.
- ✓ Forsterke nåværende bedriftsstøtteordning for å bedre små - mellomstore bedrifters tilgang til nødvendig oppstartsstøtte og for pilotering i utviklingsland.
- ✓ Utvide Noreps-ordningen til områder utenfor humanitær bistand, og for å øke norske leveranser til det multilaterale systemet (FN, Verdensbanken og de regionale bankene).

Næringslivet former fremtiden